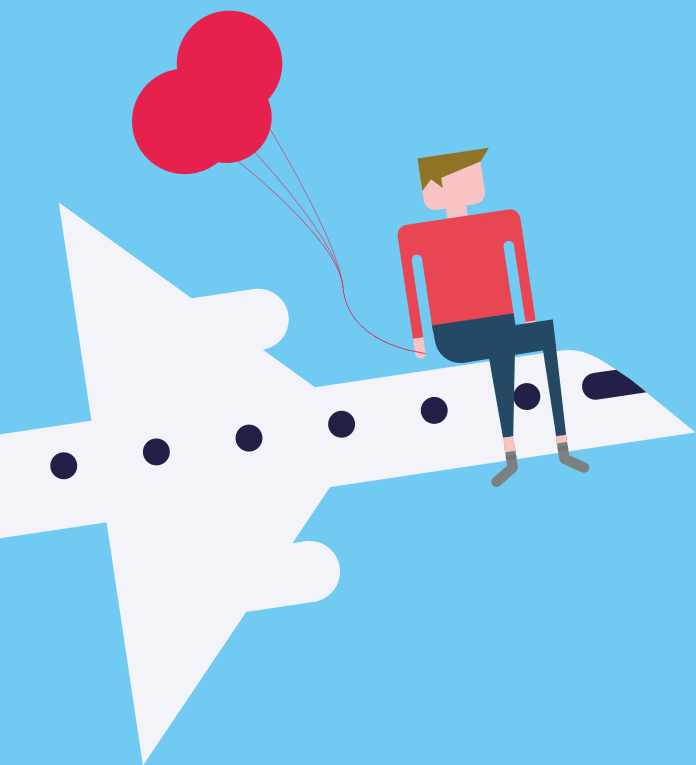

ΣΥΝ- ΤΑΞΙΔΕΥΟΝΤΑΣ ΜΕ ΤΟΝ ΑΥΤΙΣΜΟ FLYING WITH AUTISM

ONASSIS
FOUNDATION

UNDER
STAND
AUTISM

ΓΙΑΤΙ ΤΟ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΟ ΤΑΞΙΔΙ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ ΤΟ ΙΔΙΟ;

Η εμπειρία μιας αεροπορικής πτήσης μπορεί να μην είναι ίδια για όλους, όμως θα πρέπει όλοι να μπορούν να την ζήσουν.

Πώς θα ένιωθε άραγε ένας ταξιδιώτης αν επεξεργαζόταν τα σύμβολα και τα αισθητηριακά ερεθίσματα μέσα σε ένα αεροδρόμιο, **όχι με τη λογική, αλλά με το συναίσθημα;** Πόσο δύσκολη θα ήταν η εμπειρία αυτή αν οι σημάσεις και τα ενημερωτικά μηνύματα «μεταφράζονταν» για εκείνον σε έντονα συναισθήματα όπως φόβο; Πώς θα αντιδρούσε;

Ο ταξιδιώτης αυτός μπορεί να βρίσκεται πολύ πιο κοντά σας από ό,τι νομίζετε. Μπορεί να είναι ακόμη και το παιδί που θα καθίσει δίπλα σας στην επόμενη πτήση σας. **Ένα παιδί με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ) μπορεί να είναι συνταξιδιώτης σας.**

Το «αεροδρόμιο» μπορεί να αποτελεί μια ρουτίνα και μια εμπειρία συνηθισμένη για τους περισσότερους από εμάς, ωστόσο για κάποιους άλλους μπορεί να είναι πρωτόγνωρη – ειδικά για τα παιδιά με ΔΑΦ και τους συνοδούς τους που πρέπει να αντιμετωπίσουν το στρες που προκαλούν όλες οι τυπικές διαδικασίες μιας πτήσης, από το check-in και την πρόσδεση της ζώνης, μέχρι την απογείωση του αεροπλάνου.

Για να κατανοήσουμε τις ιδιαιτερότητες αυτού του συνταξιδιώτη μας, βασικό μας εφόδιο είναι η ενημέρωση. Αν δεν γνωρίζουμε τι σημαίνει αυτισμός, δεν μπορούμε να συναισθανθούμε τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα παιδιά αυτά και οι συνοδοί τους.

WHY ISN'T A FLIGHT THE SAME FOR EVERYONE?

The experience of taking a flight may not be the same for everyone, but it's an experience everybody should be able to have.

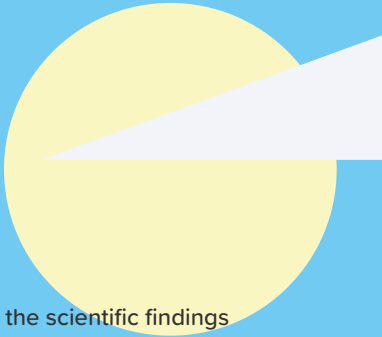
How would it feel if a passenger processed all the symbols and the sensory triggers in an airport using their emotions rather than their logic? How difficult would it be if all the signs and information were “interpreted” into intense feelings like fear? How would they react?

You might not be as far away from a passenger like that as you think. It could even be the young person sitting beside you on a plane. **Your co-passenger could be a child with Autism Spectrum Disorder (ASD).**

For most of us, flying is a routine experience. For others, however, and especially for youngsters with Autism Spectrum Disorder (ASD) and their carers, having to deal with the many procedures involved from check-in to fastening your seatbelt and take-off can be extremely stressful.

If we are to understand a co-passenger with ASD, we need to equip ourselves with all the available information. If we don't know what autism means, we cannot empathize with the difficulties these children and their carers face.

Ωστόσο, λαμβάνοντας την αναγκαία επιστημονική ενημέρωση, ώστε να κατανοήσουμε τις δυσκολίες και τις ανάγκες τους, θα μπορέσουμε να συμβάλουμε στην ομαλή προσαρμογή τους στις απαιτήσεις του ταξιδιού, κάτι που τελικά ενισχύει και τον **προσωπικό μας πολιτισμό**.

Στο φυλλάδιο που ήδη διαβάζετε, **θα βρείτε πληροφορίες για τον αυτισμό** και για **τα εμπόδια που αυτός προκαλεί** σε ένα παιδί με ΔΑΦ –ειδικά όταν εκείνο βρίσκεται στον χώρο του αεροδρομίου–, αλλά και για τους τρόπους με τους οποίους θα μπορούσατε να διευκολύνετε και να βοηθήσετε, από τη δική σας πλευρά, το παιδί αυτό τόσο στην αναμονή όσο και κατά τη διάρκεια της πτήσης.

Η αεροπορική πτήση μπορεί να αποτελεί ένα προσβάσιμο αγαθό, το οποίο κάθε επιβάτης δικαιούται να απολαμβάνει, όμως αυτό δεν σημαίνει ότι την αντιμετωπίζουν όλοι με τον ίδιο τρόπο ή εκφράζουν όλοι με τον ίδιο τρόπο τις φοβίες, τα άγχη και τις προσδοκίες τους. Η συγκεκριμένη πρωτοβουλία του **Ιδρύματος Ωνάση**, αρχικά σε συνεργασία με τον **Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών** και μετέπειτα με αεροδρόμια που διαχειρίζεται η **Fraport Greece**, υπό την αιγίδα του **Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (ΕΚΠΑ)** και με την υποστήριξη της Aegean, στοχεύει ακριβώς στην απελευθέρωση των δυνάμεων αυτών των παιδιών, αλλά και στην ευρύτερη ενημέρωση όλων μας.

Το παρόν φυλλάδιο αποτελεί ένα από τα εκπαιδευτικά υλικά της δράσης «Boarding Pass στον Αυτισμό», η οποία έχει ως στόχο αφενός να βοηθήσει παιδιά με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος να εξοικειωθούν με τη διαδικασία ενός αεροπορικού ταξιδιού και αφετέρου την ενημέρωση όλων μας (ταξιδιωτών, θεραπευτών και γονέων) για τις δικές τους ανάγκες και ιδιαιτερότητες. Περισσότερα για το εκπαιδευτικό πρόγραμμα Ειδικής Αγωγής «Boarding Pass στον Αυτισμό» στο www.onassis.org.

If, however, we take on board the scientific findings required to understand their specific needs and challenges, we may be able to help travellers with ASD adjust smoothly to the demands of a plane journey. Of course, we will be enriching ourselves at the same time.

In this leaflet, you will find **information about autism** and the **autism-related obstacles** a child with this condition may face, especially in an airport environment. But you will also find out what you can do to make the experience of airports and airplanes easier for children on the autism spectrum.

While every passenger may enjoy the right to fly, that does not mean that everyone deals with flights—or expresses their fears, anxieties and expectations about flying—in the same way. The **Onassis Foundation's** “Boarding Pass to Autism” initiative, which was initially being run in collaboration with **Athens International Airport** and the Greek regional airports managed by **Fraport Greece** afterwards, under the academic auspices of the **National and Kapodistrian University of Athens**, with the support of AEGEAN airlines, sets out both to help these children release their potential and to raise awareness of autism more generally.

This leaflet is one of the educational materials produced for the “Boarding Pass to Autism” program, which aims both to help children with Autism Spectrum Disorder familiarize themselves with the procedures of air travel and to raise awareness of these children's special needs and profile as air travellers among fellow passengers, therapists and parents. For more information on the “Boarding Pass to Autism” Special Education program, please visit www.onassis.org.

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Ο ΑΥΤΙΣΜΟΣ;

«ΑΚΟΥΩ ΤΑ ΛΟΥΛΟΥΔΙΑ, ΒΛΕΠΩ ΤΟΝ ΑΝΕΜΟ»

Είναι μία από τις περιγραφές ενός εφήβου με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ), που αποτυπώνει τον διαφορετικό κόσμο στον οποίο ζει και στον οποίο ταυτόχρονα «προσκαλεί» τους άγνωστους συνταξιδιώτες του.

Η **Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος** είναι η διάγνωση-«ομπρέλα» δυσκολιών που αποδίδεται σε άτομα, πιθανότατα με πολλές διαφορές μεταξύ τους. Κάποια μπορεί να είναι πολύ ευφυή, αλλά με κοινωνικές και συναισθηματικές δυσκολίες. Άλλα εμφανίζουν δυσκολίες στη συμπεριφορά, τον λόγο και την προσαρμογή στις κοινωνικές συμβάσεις, την επικοινωνία, την επεξεργασία αισθητηριακών ερεθισμάτων, τη μάθηση, τη διαχείριση άγχους.

Σε κάποιους ανθρώπους με ΔΑΦ μπορεί να διακρίνονται αμέσως οι ιδιαιτερότητές τους, ενώ σε άλλους όχι. Ακόμη πάντως και όταν δεν είναι ευδιάκριτες στους εξωτερικούς παρατηρητές, **επιβαρύνουν σημαντικά το άτομο που τις βιώνει**. Όταν αυτές οι δυσκολίες κορυφώνονται και όταν το περιβάλλον δεν βοηθά τα άτομα με ΔΑΦ, τότε αυτά μπορούν να καταφύγουν σε **ακραίες αντιδράσεις**, όπως εκρήξεις θυμού ή αυτοτραυματική συμπεριφορά.

1 ΣΤΟΥΣ 67

Οι άνθρωποι με διάγνωση Διαταραχής Αυτιστικού Φάσματος **αυξάνονται με επιδημική συχνότητα** τα τελευταία χρόνια, χωρίς να γνωρίζουμε σε τι οφείλεται αυτή η αύξηση. Εκτιμάται ότι **1 στα 67** άτομα στον γενικό πληθυσμό φέρουν αυτή τη διάγνωση.

Όμως, με έγκαιρη και εντατική παρέμβαση που παρέχεται από άρτια καταρτισμένους ειδικούς, ένα ποσοστό παιδιών με ΔΑΦ μπορεί να έχει άριστη εξέλιξη. Ωστόσο, η πλειονότητα θα χρειαστεί μικρή ή ακόμη και **συνεχή στήριξη** σε όλα τα αναπτυξιακά στάδια.

Αξίζει, τέλος, μια υπενθύμιση: ένας από τους βασικούς λόγους που ανακόπτουν την αρμονική εξέλιξη είναι οι εγγενείς καταβολές του παιδιού (σοβαρή οργανική επιβάρυνση). Επιβαρυντικός παράγοντας, πάντως, είναι και η ελλιπής παροχή των υπηρεσιών που απαιτούνται για την εκπαίδευση και θεραπεία ενός παιδιού με μια τόσο σοβαρή διαταραχή όπως ο αυτισμός.

WHAT IS AUTISM?

“I HEAR THE FLOWERS, I SEE THE WIND”

This is how one adolescent with Autism Spectrum Disorder (ASD) described the world in which he lives — a world he is now “inviting” his fellow passengers to explore with him.

Autism Spectrum Disorder is an umbrella diagnosis for individuals who can be very different from one another. Some may be highly intelligent but face social and emotional difficulties. Others may display problems in behaviour, learning, communication and language use and may find it hard to adjust to social conventions, process sensory information and manage their anxiety.

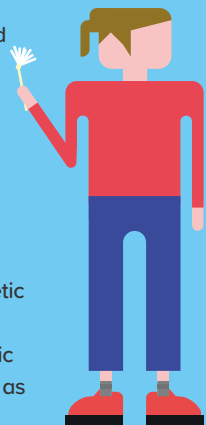
While it is possible to spot specific ASD characteristics in some people immediately, this is not always the case. Even when such characteristics are not obvious to outside observers, they still **pose a significant burden on the person experiencing them**. When the difficulties escalate and the environment is not enabling for individuals with ASD, they may manifest extreme reactions including anger outbursts and self-harm.

The diagnosis of individuals with Autism Spectrum Disorder has risen at an **epidemic rate in recent years**. We do not know what lies behind the increase, but it is estimated that **1 in 67** people in the general population are currently diagnosed as being on the autism spectrum.

1 IN 67

Fortunately, a number of children with ASD have responded extremely positively to timely and intensive interventions by appropriately trained specialists. However, the majority of these children will still **require support**—some even continued support into adulthood—through all the stages of their development.

Lastly, it's worth remembering that one of the core factors leading to compromised development in children with ASD is their genetic inheritance (severe organic impairment). A lack of adequate educational and therapeutic services for children with a disorder as serious as autism can only make this burden heavier still.

ΠΩΣ ΜΟΙΑΖΕΙ Η ΠΤΗΣΗ ΓΙΑ ΕΝΑ ΑΤΟΜΟ ΜΕ ΔΑΦ;

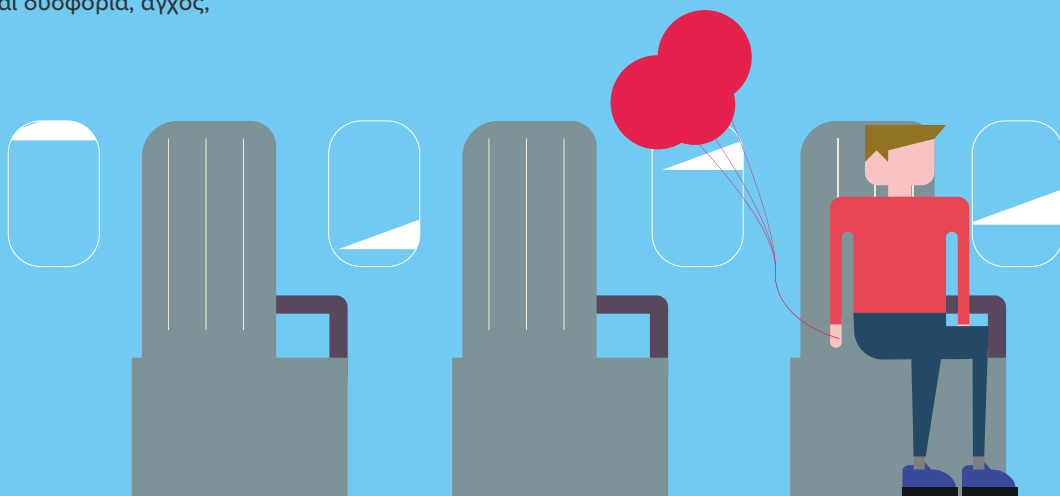
Μέσω των αισθήσεών μας
αντιλαμβανόμαστε το περιβάλλον
και μαθαίνουμε απ' αυτό.
Η αντίληψή μας, κατ' επέκταση,
επηρεάζει τα συναισθήματά μας,
τη συμπεριφορά μας και την
επικοινωνία μας.

Σε πολλά άτομα με ΔΑΦ, οι ευαισθησίες μπορεί να διαπιστώνονται σε μία ή περισσότερες από τις αισθήσεις (π.χ. ακοή, αφή, όσφρηση, όραση, γεύση, ισορροπία και ιδιοδεκτικότητα). Μπορεί, για παράδειγμα, το άτομο με ΔΑΦ να εμφανίζει υποευαισθησία ή/και υπερευαισθησία στα ερεθίσματα, και μάλιστα με συχνές εναλλαγές, με αποτέλεσμα να του προκαλείται δυσφορία, άγχος, ακόμη και σωματικός πόνος.

WHAT DOES A FLIGHT FEEL LIKE FOR SOMEONE WITH ASD?

Our senses play a vital role
in how we perceive and learn
about our surroundings. In turn,
our perceptions impact on our
emotions, our behaviour and the
way we communicate with others.

Many individuals with ASD experience sensory sensitivities in one or all of their senses (sight, sound, touch, smell, taste, balance, body awareness). An individual with ASD may, for example, be under-sensitive and/or over-sensitive to stimuli at different times resulting in distress, anxiety and even physical pain.

Στο αεροδρόμιο

Το αεροδρόμιο μπορεί να είναι ένα εξαιρετικά σύνθετο και απαιτητικό περιβάλλον για τα άτομα με ΔΑΦ, καθώς **εμπεριέχει πλήθος ταυτόχρονων αισθητηριακών ερεθισμάτων** (έντονα φώτα, πολυκοσμία, ανακοινώσεις κ.ά.). Επομένως, εάν ένα άτομο δεν έχει προετοιμαστεί κατάλληλα, θα βιώσει άγχος και ανασφάλεια, καθώς βρίσκεται σε διαρκή επαγρύπνηση προσπαθώντας να αποφύγει τις ενοχλήσεις. Είναι πιθανό, λοιπόν, να διαταραχθεί η συμπεριφορά του.

Το έντονο άγχος, ωστόσο, προκύπτει και από την αδυναμία των ατόμων να επικοινωνήσουν τις ανάγκες τους και να αποκωδικοποιήσουν όσα συμβαίνουν γύρω τους: όταν, για παράδειγμα, καλούνται να ενταχθούν σε μια κοινωνική συνθήκη, όταν αλλάζει η ρουτίνα τους και όταν δεν μπορούν να προβλέψουν ή να ελέγξουν τι θα τους συμβεί. Τέτοιες συνθήκες είναι προφανώς το περιβάλλον ενός αεροδρομίου, η πτήση, το ταξίδι, ο άγνωστος προορισμός.

Συμπτώματα άγχους

Το βίωμα του άγχους συνοδεύεται από **σωματικά συμπτώματα** (π.χ. ιδρώτας, σφίξιμο στο στομάχι και ταχυκαρδία), τα οποία με τη σειρά τους οδηγούν σε **αρνητικές σκέψεις** (π.χ. «τι θα γίνει αν μου ανοίξουν τις βαλίτσες;», «πώς θα μου κάνουν σωματικό έλεγχο;»). Τα άτομα με ΔΑΦ συχνά δεν κοινοποιούν με λόγια το άγχος τους, αλλά εκδηλώνουν τα συναισθήματά τους μέσω κάποιας συμπεριφοράς (π.χ. με έκρηξη θυμού). Συνεπώς, είναι σημαντικό να δείχνουμε κατανόηση και να τα βοηθάμε ώστε να «εκπαιδευτούν» στη διαχείριση του άγχους.

At the airport

With its multitude of simultaneous sensory stimuli (bright lights, people rushing around, announcements etc.), an airport can be a particularly complex and demanding environment for a person with ASD. If they have not been adequately prepared for an environment of this sort, a person with ASD may become anxious and insecure as they strive to avoid aggravations by remaining in a state of constant hyper-vigilance. It is likely that their behaviour will become unsettled.

The inability to communicate their needs or to decipher what is happening around them can also be a source of intense anxiety for people with ASD. Having to participate in social situations and cope with changes in routine, unpredictability and a lack of control over what's happening around them can all stimulate anxiety – needless to say, these are all conditions frequently encountered in airports, on flights and journeys, and in unfamiliar destinations.

Anxiety symptoms

Anxiety goes hand in hand with **physical symptoms** (such as sweating, stomach cramps and heart palpitations) which are associated with negative thoughts (“What will happen if they open my suitcase?”, “What will the body search be like?”). Since many individuals with ASD are unable to communicate their anxiety verbally, their stress will manifest itself through their behaviour (e.g. in an anger outburst). It is therefore important for us to be understanding and to help individuals with ASD train themselves to manage their anxiety.

ΤΙ ΔΥΣΚΟΛΕΥΕΙ ΤΑ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΔΑΦ;

1.

Οι **σύνθετες** έννοιες.
Οι άνθρωποι που μιλούν
γρήγορα και πολύ.

2.

Οι άνθρωποι που **φωνάζουν**
ή τσακώνονται.

3.

Οι εκπλήξεις, τα **απροσδόκητα**,
οι αλλαγές στο πρόγραμμα.

4.

Να καταλάβουν τις σκέψεις
& τα συναισθήματα των άλλων.

5.

Ορισμένες **γεύσεις** και **οσμές**
τους ενοχλούν.

6.

Καταλαβαίνουν αυτά **που λέτε**
κυριολεκτικά. Δεν καταλαβαίνουν
μεταφορικές εκφράσεις και το χιούμορ.

7.

Να **εξηγούν με λόγια** τι τα ενοχλεί
ή τι χρειάζονται. Γι' αυτό μπορεί να
ακούσετε να **φωνάζουν** ή να κάνουν
επαναλαμβανόμενες κινήσεις.

8.

Η **πίση** για άμεση ανταπόκριση.
(χρειάζονται περισσότερο χρόνο για να
κατάβουν τι ζητάτε).

9.

Οι αισθήσεις τους λειτουργούν με
διαφορετικό τρόπο από τον δικό σας.
Δεν αντέχουν τη **φασαρία**, τον πολύ
κόσμο, τους θορύβους, τα μεγάφωνα,
τα **φώτα** και να τους αγγίζουν.

WHAT DO PEOPLE WITH ASD FIND CHALLENGING?

1.

Complex concepts.
People who talk
a lot or too quickly.

2.

People who **shout** or quarrel.

3.

Surprises, **unexpected situations**
and changes to program.

4.

Understanding others'
thoughts and feelings.

5.

Certain **tastes** and **smells**.

6.

Understanding metaphors
and humour; they understand
things **literally**.

7.

Explaining in words what's bothering
them or what they need. That's why
they can sometimes start to shout
or perform repetitive actions.

8.

Being pressured into
responding quickly.
(they need more time to understand
what is required of them).

9.

Commotion, crowds, loud noises,
loudspeakers, **lights** and being
touched; their senses work
differently from yours.

ΤΙ ΒΟΗΘΑΕΙ ΤΑ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΔΑΦ;

1.

Να μη ζητάτε να σας κοιτάζουν στα μάτια όταν τους μιλάτε. Να χρησιμοποιείτε **απλές προτάσεις** και εύκολες λέξεις.

2.

Να μιλάτε **χαμηλόφωνα**.

3.

Όταν γνωρίζουν από πριν **τι πρόκειται να συμβεί** ή τι χρειάζεται να κάνουν.

4.

Να τους εξηγεί κάποιος με απλό τρόπο **πώς αισθάνεται**, τι του αρέσει και τι δεν του αρέσει.

5.

Να τα ρωτάτε **τι θέλουν να φάνε**.

6.

Μιλήστε τους με **απλά και συγκεκριμένα λόγια**, για να πείτε τι θέλετε από εκείνα. Μαζί με τα λόγια, τους βοηθάει να βλέπουν και εικόνες.

7.

Να τους δείχνετε κατανόηση επειδή **δεν μπορούν να επικοινωνήσουν** όπως εσείς.

8.

Να είστε **υπομονετικοί** μαζί τους.

9.

Ένα **ήσυχο περιβάλλον**. Ο χαμηλός φωτισμός.

WHAT DO PEOPLE WITH ASD FIND HELPFUL?

1.

Not being asked to maintain eye contact when they speak to you.

2.

Being spoken to **quietly with simple phrases** and easy words.

3.

Knowing in advance **what is going to happen** and what they need to do.

4.

Being told **how you feel**, what you like and what you don't like in simple words.

5.

Being asked **what they want to eat**.

6.

Being told **simply and specifically** what you would like them to do. Being shown pictures that back up what you're telling them.

7.

People showing understanding; **they cannot communicate like you**.

8.

Patience.

9.

A quiet space.
Dim lighting.

ΤΙ ΜΠΟΡΩ ΝΑ ΚΑΝΩ ΣΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΟΥ ΤΑΞΙΔΙΟΥ;

Αν μπορείτε, παραχωρήστε τους **τη θέση σας**, στη σειρά ή στο αεροπλάνο.

Αν κάνουν κάτι που πιθανόν σας ενοχλεί, **πείτε το ευγενικά** στα παιδιά ή τον συνοδό τους.

Αν δείτε ότι δυσκολεύονται στην έκφραση, προσπαθήστε: να διατηρήσετε την ψυχραιμία σας, να **αποφύγετε το επίμονο βλέμμα** σ' αυτά ή/και τον συνοδό τους, να **αποφύγετε τις συμβουλές**, τις συστάσεις και τα σχόλια προς τα ίδια και τον συνοδό τους.

Αν θέλετε να βοηθήσετε, **πλησιάστε ήρεμα** –καλύτερα από τη μεριά του συνοδού– και ρωτήστε τον **διακριτικά αν χρειάζεται βοήθεια** ή τη συνδρομή σας.

Μην προβείτε σε οποιαδήποτε κίνηση **χωρίς την έγκριση** του συνοδού.

WHAT CAN I DO TO HELP DURING A FLIGHT?

If it helps and you can do so, **give up your place** in the queue or agree to change seats on the plane.

If the individual with ASD is doing something you find irritating, **tell them** or their carer politely.

If you can see they are having difficulties expressing themselves, keep calm, **avoid persistent eye contact** with the individual and/or their carer, and avoid giving **advice** or making suggestions and comments to the individual with ASD and/or their carer.

If you want to help, **approach the individual calmly** and from the side of the carer, if possible. Tactfully ask if they **need any assistance**.

Don't take any action **without the carer's approval**.

ΤΙ ΜΠΟΡΩ ΝΑ ΚΑΝΩ ΣΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΟΥ ΤΑΞΙΔΙΟΥ;

Αν δεν ξέρετε τι να κάνετε, αν δεν γνωρίζετε πώς να αντιδράσετε, μπορείτε να απευθυνθείτε σε κάποιον εργαζόμενο του αεροδρομίου, ώστε να σας ενημερώσει για το τι θα μπορούσατε να κάνετε.

Να είστε υπομονετικοί και υποστηρικτικοί με όποιον τρόπο μπορείτε.

Οι γονείς τους κάνουν ό,τι μπορούν για να βοηθήσουν. **Δεν προκάλεσαν αυτοί τις δυσκολίες.** Προσπαθήστε να είστε υποστηρικτικοί και διακριτικοί.

Θυμηθείτε ότι είναι διαφορετικό το «δεν θέλω να κάνω κάτι» από το «δεν μπορώ να κάνω κάτι».

WHAT CAN I DO TO HELP DURING A FLIGHT?

If you don't know what to do or how to react, **ask a member of the airport staff** for information on what to do.

Be patient and supportive in any way you can.

The parents of people with ASD are doing everything they can to help. **They are not to blame for any difficulties.** Try to be supportive and discreet.

Remember that there's a difference between "I don't want to do something" and "I can't do something".

ΙΔΡΥΜΑ ΩΝΑΣΗ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Το **Ίδρυμα Ωνάση** μετράει ήδη οχτώ χρόνια εκπαιδευτικών δράσεων στον τομέα της **Ειδικής Αγωγής**. Οχτώ χρόνια εμπιστοσύνης από τους γονείς των παιδιών που συμμετέχουν στα εργαστήριά του και συνεχίζουν να τα στηρίζουν με την παρουσία τους.

Απώτερος στόχος για το Ίδρυμα Ωνάση, **να απελευθερώσει τις δυνάμεις παιδιών με αναπηρία**, όχι μόνο στην Αττική αλλά και σε διάφορες πόλεις σε όλη την Ελλάδα.

Και ενώ ο τρόπος αλλάζει, ο στόχος παραμένει ίδιος: να έχουν όσο δυνατόν περισσότερα παιδιά πρόσβαση στα εργαστήρια, να ενισχύεται η συμπερίληψη και να αναπτύσσουν τις δεξιότητές τους μέσα από συνεργατικές πρακτικές. Γονείς και παιδιά να έχουν το δικαίωμα στην «απόδραση».

Γι' αυτό και αναπτύσσονται ουσιαστικές δράσεις που βοηθούν τους γονείς να ανακαλύψουν νέους δημιουργικούς τρόπους να επικοινωνήσουν με το παιδί, μέσα από τους μαγικούς δρόμους άλλοτε της μουσικής και άλλοτε της εικαστικής έκφρασης.

Παράλληλα, το Ίδρυμα Ωνάση ενώνει δυνάμεις με ακόμα περισσότερους **φορείς και σχολεία Ειδικής Αγωγής πανελλαδικά**, οι οποίοι επιθυμούν να πορευτούν σε κοινές πρωτοβουλίες. «Η μουσική αγαπάει τον αυτισμό», «Στην καρδιά του αυτισμού», «Η τέχνη του μαζί», «Ζωή σαν ανοιχτό βιβλίο» είναι μερικά μόνο από τα εκπαιδευτικά προγράμματα του Ιδρύματος Ωνάση, ενώ παράλληλα οργανώνονται και βιωματικά εργαστήρια Ειδικής Αγωγής για εκπαιδευτικούς και άτομα που δραστηριοποιούνται στον χώρο της Ειδικής Αγωγής.

Ωστόσο, στον τομέα της Ειδικής Αγωγής, οι δράσεις του Ιδρύματος Ωνάση δεν περιορίζονται στα εκπαιδευτικά προγράμματα. Εδώ και δεκαετίες, το Ίδρυμα ενισχύει τα ειδικά σχολεία και τα τμήματα ένταξης, με τη δωρεά βιβλίων, εξοπλισμού και εποπτικών μέσων, προκειμένου να διευκολύνει την εκπαιδευτική προσπάθεια των παιδαγωγών. Επιπλέον, στο θεσμοθετημένο από το 1978 Πρόγραμμα Υποτροφιών που λειτουργεί το Ίδρυμα, συμπεριλαμβάνεται ο κλάδος της Ειδικής Αγωγής για μεταπτυχιακές σπουδές και διδακτορική έρευνα σε ΑΕΙ του εξωτερικού, ενώ διαχρονικά **στηρίζει φορείς όπως η ΕΛΕΠΑΠ** στο πολύτιμο, αλλά δύσκολο έργο τους.

THE ONASSIS FOUNDATION AND SPECIAL EDUCATION

The **Onassis Foundation** has now been involved in the provision of educational activities in the sphere of **Special Education** for eight years; eight years of trust placed in us by the parents of children who have participated in our workshops and who continue to support us with their presence.

The Onassis Foundation's ultimate goal is **to release the potential of children with disabilities** in the Athens area and other cities throughout Greece.

And while the means may change, the goal remains the same: providing access for as many children as possible to our workshops, reinforcing inclusion and developing children's abilities through cooperative practices. Both parents and children should have the right to "escape".

Which is why we continue to develop meaningful activities employing the magic of music and/or artistic expression to help **parents discover new and creative ways of communicating with their children.**

The Onassis Foundation also continues to join forces with more and more **organizations and schools involved in Special Education around Greece** which are interested in collaborating on shared initiatives. "Music loves Autism", "In the heart of autism", "The art of togetherness", "Life like an open book" are just some of the Onassis Foundation's educational programs. At the same time, we stage hands-on Special Education workshops for educators and others active in the field of Special Education.

However, the Onassis Foundation's activities in the area of Special Education are not limited to educational programs. For decades now, the Onassis Foundation has been supporting special schools and integration programs with donations of books, equipment and teaching aids to help educators in their efforts. Moreover, the Scholarships program which the Foundation has been running since 1978 includes post-graduate studies and doctoral research in the area of Special Education at universities abroad, while it has also consistently **supported organizations like ELEPAP (Rehabilitation for the Disabled)** in their valuable but difficult work.

ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΩΝΑΣΗ

Αφροδίτη Παναγιωτάκου

Διευθύντρια Πολιτισμού

Έφη Τσιότσιου

Εκτελεστική Διευθύντρια & Διευθύντρια Παιδείας

Δημήτρης Θεοδωρόπουλος

Culture & Strategy Advisor

Δημήτρης Δρίβας

Διευθυντής Επικοινωνίας και Marketing

Αλέξανδρος Ρουκουτάκης

Content Leader

Νίκος Αθανασόπουλος

Creative Leader

Δανιήλ Βεργιάδης

Campaign Manager

Ελιζαμπέττα Ηλία-Γεωργιάδου

Βάλια Παπαδημητράκη

Copy/Editors

ΣΥΛΛΗΨΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ

Χριστίνα Παναγιωτάκου

Υπεύθυνη Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων

Ιδρύματος Ωνάση

Κορίνα Δευτεραίου

Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων Ιδρύματος Ωνάση

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ & ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΕΝΤΥΠΟΥ

Αγγελική Γενά

Κλινική Ψυχολόγος, Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών

Κατίγκω Χατζηπατέρα - Γιαννούλη

Κλινική Ψυχολόγος, Καθηγήτρια Ψυχολογίας

American College of Greece, Deree College

Κατερίνα Δροσινού

Ειδική Παιδαγωγός

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Βασίλης Δουβίτσας

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΝΤΥΠΟΥ

Θεόδωρος Κωβαίος

Γεωργία Λεοντάρα

Copyright © 2020 Ίδρυμα Ωνάση. Με την επιφύλαξη παντός νόμιμου δικαιώματος. Απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος φυλλαδίου, η αποθήκευσή του σε βάση δεδομένων και η αναμετάδοσή του σε οποιαδήποτε μορφή ή οποιοδήποτε μέσο χωρίς την προηγούμενη άδεια του Ιδρύματος Ωνάση. Χρήση του για εκπαιδευτικούς σκοπούς επιτρέπεται σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία περί πνευματικής ιδιοκτησίας.

ONASSIS FOUNDATION'S WORKING GROUP

Afroditi Panagiotakou

Director of Culture

Efi Tsotsiou

Executive Director & Director of Education

Dimitris Theodoropoulos

Culture & Strategy Advisor

Dimitris Drivas

Director of Communication and Marketing

Alexandros Roukoutakis

Content Leader

Nikos Athanasopoulos

Creative Leader

Daniel Vergiadis

Campaign Manager

Elizampetta Iliia-Georgiadou

Vailia Papadimitraki

Copy/Editors

CONCEPT CONCEIVED AND DESIGNED BY

Christina Panagiotakou

Educational Programs Coordinator,

Onassis Foundation

Korina Defteraïou

Department of Educational Programs,

Onassis Foundation

ACADEMIC COMMITTEE – EDITORIAL TEAM

Aggeliki Gena

Clinical Psychologist, Professor of Psychology,

Athens University

Katingo Hadjipateras-Giannoulis

Clinical Psychologist, Professor of Psychology,

American College of Greece, Deree College

Katerina Drosinou

Special Education Teacher

TEXT EDITING / OVERSIGHT

Vassilis Douvitsas

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΝΤΥΠΟΥ

Theodoros Koveos

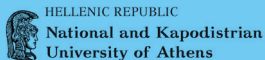
Georgia Leontara

Copyright © 2020 Onassis Foundation. All rights reserved. No part of this brochure can be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted in any form or by any means without the prior permission of Onassis Foundation. Educational use is permitted as per relevant copyright legislation.

Σε συνεργασία
In collaboration with

Υπό την αιγίδα
Under the auspices of the

Με την υποστήριξη
With the support of

